

analógiájára, hogy „nélkülem is történik, ami velem történik”. Annak felismerése, hogy a kettő csak látszatra teljesen azonos.

Az átértékelődött mézőlyi közérzet talán legteljesebb jelentését olvashatjuk ki az Érintések ciklus egyik újabb, a kötetben nem szereplő feljegyzéséből: „Túl nagy biztonságérzettel kezdődött a nap Tanács, meg időben: *vigyázatlanul*, hogy érvényesülhessen a legrejtettebb!” (*Jelenkor*, 1977/10)

A felfokozott elhatároltság mint legáltalánosabb társág. És az átértelmeződött közérzet megfogalmazásában: (nem mechanikus kombinatórika a szavakkal) a felfokozott társág mint legáltalánosabb elhatároltság — minőségibb, szenzibilisebb megneveződést ígér. Mindezek persze csak árnyalatok. Hiszen, ahogy Mézőly mondaná: „mindig ugyanarról van szó — ha jobban megforgatjuk”.

A társág metamorfózisai — a tágasság mézőlyi iskolájának legtávolabbra utaló sémája.

JUHASZ Erzsébet

EGY HASZNOS ÚTMUTATÓ

Dionýz Ďurišin: *Összehasonlító irodalomkutatás*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1977

Az összehasonlító irodalomkutatás mai fejlődésszintjén is a fogalmak bábeli zűrzavarának vagyunk tanúi. Kevés a rendszerező tanulmány, az egyértelmű szakterminológiát használó munka. Ezek közé sorolható Dionýz Ďurišin könyve, mely a marxista összehasonlító irodalomkutatás helyzetének megszilárdítása, tételeinek megvédése érdekében született, el igazít a fogalmak rendszerében, vitára készlet és alkalmat is ad, ezért elsősorban a szakembernek lesz hasznos olvasmány és útmutató.

Ďurišin hangsúlyozza, hogy az összehasonlító irodalomkutatás elmélete a szocialista országokban egységesebb, főleg, ami a módszertani megoldásokat illeti. A különféle irodalmi jelenségek közül kiragadhatunk egyet, és értekezhetünk róla a végkimerülésig, azonban ilyenkor, ahogyan Ďurišin mondja — több jelenségre kiterjedő összefüggések figyelmen kívül maradnak. Nyilvánvaló, hogy egy irodalmi jelenség önmagában véve bizonytalan kulcsot ad (ha ugyan ad) egy ízléskomplexum feltárásához vagy egy korszak meghatározásához. Hogy tiszta képet kapjunk, szükségesnek tűnik a különféle irodalmi jelenségek „összehasonlítása”, az összefüggések kimutatása, ami az összehasonlító irodalomkutatás feladata.

Ďurišin az orosz—szlovák hasonlóságokat veszi alapul. Külön érdeme, hogy az irodalmak egyenjogúságát hirdeti. A komparatiztika fogalmát történeti-elméleti síkon próbálja megközelíteni.

A Đurišin által felvetett problémakörök közül négyre hívjuk fel a figyelmet:

1. *A kutatás tárgyáról szólva*, Đurišin arra mutat rá, hogy maga a kutatás tárgya „belülről határozza meg a módszert”. „Az összehasonlító irodalomkutatást az a törekvés hozta létre — írja Đurišin —, hogy az irodalmi folyamatot több irodalomra kiterjedő, vagyis irodalmak közötti összefüggésekben is meg kell vizsgálni.” Đurišin elveti a francia elméletírók egy csoportjának nézetét, mely szerint a kutatás tárgyába a szociológia, a politika, a vallás stb. kérdései is besorolhatók.

2. *A kutatás célját* Đurišin így határozza meg: „A központi feladat az, hogy valamely irodalmi jelenség (...) genetikai és tipológiai lényegét megismerjük, mind a nemzeti, mind pedig a világirodalom vonatkozásában (...). Ezt a feladatot csak akkor teljesíthetjük, ha az adott irodalmi tények vizsgálatakor az irodalomtörténeti szempontot az irodalomelméleti aspektussal kapcsoljuk össze.”

3. *A világirodalom fogalmáról* szólva, Đurišin azokat az értelmezéseket tartja elfogadhatóaknak, melyek a kölcsönös összefüggéseket és kapcsolatokat mutató, genetikailag és tipológiaiilag egymást feltételező jelenségeket foglalják össze.

4. *A műfordításról* szólva az eredeti alkotás és a fordítás közti eltéréseket Đurišin három tényezővel magyarázza: a) elsősorban a fordítás új nyelvi rendszere, amely objektív adottságai miatt nem képes arra, hogy az eredeti minden mozzanatát tolmácsolja, és törvényszerűen vezet ahhoz, hogy az információ bizonyos mennyisége elvész; b) a fordító befogadói (receptív) képessége, amelynek következménye, hogy a fordító az eredeti dekódolása során fogadja be annak minden meglevő elemét; c) a fordítónak az a képessége, amelynek segítségével kifejezi — vagy nem fejezi ki — az eredeti minden tulajdonságát.

A könyv hasznos lehet a jugoszláviai szakemberek számára is, akik a délszláv—magyar irodalmi kapcsolatokat kutatják, ugyanis a könyv gyakorlati, útmutató jellegű írásokat, gondolatokat is tartalmaz. Đurišin könyve eligazít a különféle irodalmak közti kapcsolatok problémáinak megoldásakor jelentkező útvesztőben.

RONCSÁK Alekszandár